

R A P O R T

Írta HEGYI BÉLA

Fékon doktor fölvette hosszú, lobogó köpenyét. Szerette, ha bő, könnyen lehet mozogni benne, ha szellős, a köpeny széle lábszárát verdesve légörvényt kavart körülötte, amikor végigsiet a folyosókon. Úgy repdesett utána mindig, mint hófehér menyasszonyi uszály, vagy — sok betege szerint — mint egyetlen angyalszárny a párja nélkül.

Kinézett az ablakon. A vörös téglafal, amely az intézetet körbekerítette, szerencsére nem volt olyan magas, hogy a várost kirekesztette volna látómezejéből. Mögötte a város megszokott, alomig ismétlődő reggeli képe fogadta: autóbuszok, gépkocsik rohantak ismeretlen útjukra, emberek siettek csomagokkal, táskákkal kezükben valami cél, általuk sürgősnek tartott tennivaló után. Csak az út két oldalát szegélyező jegenyék álltak mocsanatlanul, biztos pózban, felkiáltójelek zöld sorfalaként, anélkül, hogy voltaképpen céljukat, vegetációjuk titkos értelmét elárulnák valakinek is. Fékon úgy érezte, sorsközösségben él ezekkel a fákkal.

— Nos, kollégám — fordult Tasnádihoz —, felkészült a szemlére? Elég erős lélekben a mi vadgazdaságunkhoz?

— Nem értem, hogy tetszik...

— Ugyan már, kollégám — legyintett Fékon. — Ha nem így fogja föl, el van veszve. Úgy tekintse az egészséget, mint egy vadállományt, amit meg kell szelídíteni. Domesztikálni, érti? Ezek itt mind elvadultak a társadalomtól, vissza kell szelídíteni őket, hogy újra alkalmazkodni tudjanak, kezesek legyenek embertársaikhoz... — Hirtelen hátratekintett, mint akinek valami halaszthatatlan jutott az eszébe. Mintha arról akarna meggyőződni, ma is minden a helyén van, ma sem borult fel a rend, ami tegnap meg tegnapelőtt is ugyanilyen volt.

— Nővérke, kérem a gyógyszeremet!

Viki nővér ott állt szorosan mögöttük, készenlétben. Kezében palackot szorongatott, s a felszólításra már öntötte is egy pohárkába az aranysárga folyadékot. Tasnádit erős whisky-szag csapta meg.

— Kér maga is egy kis léleknesesítőt? Tudja, én nem szeretem a nyugtatókat meg a doppingot. A legjobb a tiszta szesz.

A nővér elmosolyodott. Tíz éve dolgozik Fékon mellett, ahogy maguk között nevezték az öreg stílusában, a „nagyvad” mellett, de még senkinek sem sikerült elejtenie őt. Sokan szerették volna. De az öreg makacs agglégény, sem hálólával, sem kötéllel nem tudták eddig „ketreche” kényszeríteni. Tíz év! Ő bírta ki eddig legtovább. Azelőtt Fékon szinte havonként új nővért fogadott föl, mint mondotta, személyes asszisztenciára. Viki tartósnak bizonyult, bár eleinte nála is voltak az öregnek kalandozásai, de ő kitapasztalta, milyen is valójában. Lenyelte gorombaságait, nevetett a viccein, elviselte rigolyáit. Talán a türelmével hódította meg, talán mással...

Ismerte Fékon jó és rossz szokásait, már-már matematikai valószínűséggel ki tudta számítani, melyik mondata után melyik következik. Mindig konokul ragaszkodik elgondolásaihoz, megkérdi, ki mit szól ehhez vagy ahhoz az esethez, mi lenne a legmegfelelőbb terápia, de végül is egy mondattal, amely részéről az utolsó, elsöpör minden véleményt, és elfogadtatja a magáét. Igaz, a nagy számok törvénye szerint is, a leggyakrabban őt igazolja az eredmény. Az orvosok közül nem is szereti senki. Nem enged, hogy más is sikerhez jusson, más is fontos legyen. „Az intézet jó hírét a nevem fedezi — dicsekedett neki. — Nem hagyhatom, hogy eljátsszák. Tudnak itt egyáltalán csinálni valamit nélkülem?”

— Nővérke, de elmélázott! — riasztotta fel gondolataiból Fékon. — Csak nem valamelyik jóképű paranoiásunkra gondolt?

— Bocsánat, főorvos úr.

— Semmi baj. Természetes ez a maga korában... — nevetett, aprókat vakantva a bajusza alatt, majd kamaszosan Tasnádira hunyorított. Aztán, mint akinek véletlenül becsöngetett az emlékezete, figyelmeztetné egy gondolat erejéig, komolyra vált az arca. Megigazította aranykeretes szemüvegét, tenyerével végigsimította kcpaszodó fejét, ellenőrizte köpenye gombjait, kezét végigcsúsztatva köpenyén a derekáig, nincs-e ránc, gyűrődés rajta, szakasztott úgy, mint a katonaságnál reggeli sorakozó előtt. — Hol kezdjük, nővérke? — szólt kisvártatva, és már indult is az ajtó felé.

— Természetesen az elsón, főorvos úr.

Tíz év óta minden reggel megkérdi. Viki tíz év óta minden reggel felteszi magának a kérdést: mire jó ez? Hiszen nem kezdhetnék másutt, csakis az első emeleten. A földszinten irodák vannak meg raktárak. Az alagsorban mosoda, konyha. A kórház az első emeleten kezdődik. Talán ez az a kulcsmondat, amellyel naponta elválasztja civil létét a kórházi létől, nagykabátját az orvosi köpenytől. És Viki tíz éven át feleli ugyanazt: „Természetesen... természetesen...”

Sokan megkérdezték tőle, s az utóbbi időben mind sűrűbben kérdezi meg önmagától is: szereti-e? Vagy inkább: szereti-e még? Nehéz rá válaszolni. Az elején Fékon is fiatalabb volt. Imponált neki, hogy főorvos, hogy tisztelik, hatalmas van az intézetben, kocsija, villája a Rózsadombon. Mi kell több egy huszonévesnek, aki már az első férjről lekésett, de mégis tartozni akar valakihez, biztonságot keres? Persze, akkor! Ma közel a negyvenhez, Fékon pedig maholnap hatvan. Hiába minden, a korkülönbség egyre feltűnőbb. Akkor... akkor szerette. Ha jól belegondol, most szinte biztos ebben. Milyen fess férfi volt! Azóta pocakot eresztett, megkopaszodott, szeme táskás, és az a bajusz! Nevetéses. Olyan, mint egy népies költő, vagy egy városivá vedlett falukutató. Azt hiszi, fiatalítja. Mert ez ma divatos. Nyavalyát! Milyen sok is egy férfinál tíz év! Egy gondozott, ápolt nőn meg se látszik. Hja, a férfi nem tudja konzerválni magát. Határozottan kiábrándító ez a Fékon. És most ő nézze végig testi-lelki összeomlását? Legyen a nővérkéje otthon is? Asszisztáljon a lassú vég-elgyengülésénél? Hatvan, az hatvan. Mégiscsak kifelé megy az életből. De ő még tele étellel, vágygal, izgalommal. Fékon ezt már nem képes csillapítani. Fél szemmel Tasnádira pillantott. Új orvos, új férfi a kórházban.

— Megint álmodozik? — reccsent rá Fékon hangja. — Maga a kórházban jár egyáltalán?

— Igen, biztosíthatom, főorvos úr.

Tasnádi lehorgasztott fejjel követte őket. Néhány hete van csak itt, de megértette, hogy ez a sorrend: Fékon, Viki nővér és ő. Előtte a Baleseti idegosztályán dolgozott, ott nem tapasztalt semmiféle rangsort, kivételezettséget. Ott a beteg volt az első, a második és a harmadik. Az orvosok meg a nővérek is csak utánuk következtek. Mégsem szerette. Nem a temérdek munka fárasztotta, a futószalag-gyógykezelés kiméretlensége, hanem a saját tehetetlensége zavarta. Az a sok öreg, akikkel találkozott, akik valósággal élvezték, hogy kórházban lehettek, hogy foglalkoztak velük, fontosak voltak végre valakinek. Néha az volt az érzése, szándékos volt a nemtörődömségük, készakarva gázoltatták el magukat, hogy a gyermekeik vagy rokonaik gondoskodását pótolassák, tapintatban és megértésben legyen részük. Aztán mindig elhessegette szívszorító aggodalmait, de megmaradt az a nyugtalanító felismerése, hogy alapvető bajukon nem tud segíteni, magányosságuk terhétől nem tudja megszabadítani őket. Fékonnál más a helyzet. Itt senki sem magányos, itt mindenki közösségi életet él. Kézzelfogható minden eredmény, szemmel kísérhető a gyógyulási folyamat. Csak a megoldást kell megtalálni, azt a bizonyos kulcsot, ami a lélek zárját nyitja.

Az elsón már felsorakoztak a betegek. A folyosó hosszában egysoros vonalat alkottak. Két-három markos apólo vigyázott a rendre, hogy fel ne boruljon a sor, ki-ki a saját kórterme előtt maradjon és igyekezzen egyenesen állni. A há-

rom ápoló kezelébasán elől is, hátul is számjegy: 1, 2, 3. „A három megkülönböztetett vadór” — így hívták őket az orvosok, Fékon terminológiáját használva.

— Raport! — kiáltotta Egyes, mikor Fékon feltűnt a folyosóhajlatban.

— Vigyázz! — szólott Kettes, ahogy közelebb ért.

— Csönd, de nyomban! — harsogott Hármas, amint megállt kíséretével a sor elején.

— Egy kicsit várjanak itt! Hadd végezzem magam a formaságokat — vetette oda Fékon, és előre sietett. A folyosó közepe táján megállt, majd szembefordult a sorfallal. — Jó reggelt mindenkinek, uraim!

— Jó reggelt, főorvos úr! — zengett a sok torokból, s a jelenet Tasnádit óhatatlanul a katonaidéjére emlékeztette. A békebeli kaszárnyára, ahol csak mímelik a fegyelmet, a szigort, mert elképzelhetetlennek tartják a háborút.

Viki ásitást nyomott el. Annyiszor, de annyszor látta már ezt a jelenetet, hogy ilyenkor legtöbbször egy amerikai burleszk-film szereplőjének érezte magát. Gyerekkori moziélménye támadt föl benne: Stan és Pan a bolondokházában. A Kövér és a Sovány, mint két újonnan jött orvos, valami félreértés folytán erőszakot tesznek a kórház törvényén: a bolondokból orvosok és ápolók lesznek, az orvosokat meg az ápolókat pedig elmebetegként kezelik. És furamód, semmi sem változik a kórház életében, minden a maga rendje szerint alakul, szabályosan megy tovább. Még a látogatóknak sem tűnik föl, jóllehet rokonaikat, ismerőseiket látogatják, hogy szerepcsere történt.

Tasnádi megérintette a karját:

— Ráér ma este, Viki?

— Úgy néz ki.

— És Fékon?

— Ne higgyen a pletykáknak, doktor úr! Futó kapcsolat volt csak, már régen vége.

— Akkor este a főkapunál.

— Akkor este...

Fékon az ápolókat faggatta.

— Hogy telt az éjjel? Valami esemény?

— Csöndes volt, főorvos úr, kérem — válaszolta Egyes.

— Semmi különös — kontrázott Kettes.

— Csak a színész szövegelt egész éjszaka — fontoskodott Hármas. — Azt mondta, Petőfit szaval, és végre úgy, ahogy neki tetszik.

— Nem baj, egyszer csak megunja. Idő kérdése... A filozófusunk hogy aludt?

— Este előadást tartott a katatonoknak. Úgy hallgatták, mint a székek, amin ültek — tájékoztatott Egyes.

— Aztán mikor belefáradt, imádkozni kezdett — fűzte hozzá Kettes.

— A múltkor már felhagyott velem. Hiába, makacsok ezek a mániák — sóhajtott Fékon.

— Csak a festővel gyűlt meg a dolgunk — árulkodott Hármas.

— Komoly?

— Zajongott.

— Ordított.

— Folyton azt ismételte, hogy ő individualista.

— Különös — töprengett Fékon —, eddig csak Van Gogh-ot és Cézanne-t emlegette. És mit csináltak vele?

— Mi sem egyszerűbb ennél, főorvos úr. Megnyugtattuk.

— Gyógyszer nélkül, csak úgy szépszerivel.

— Megruháztuk, de gyöngéden.

— Hányszor mondtam már maguknak — emelte fel a hangját Fékon —, hogy szokjanak le erről. Hagyják a chicagói módszereket. Ha ez kiszüremlik a kórházból, el kell bocsátanom mindhármukat.

— És azt hiszi, főorvos úr, kap helyettünk valakit?

— A mai munkaerő-ínségben?

— Abszolúte lehetetlen.
— És az újságíró? — terelte el Fékon a beszélgetést. — Nem okozott gondot?
— Riportot ír a kórházról.
— Azt mondja, kiszervezt valamennyiünket.
— Bőviben van a megfigyeléseknek.
— Ha megírta — határozott Fékon —, el kell venni tőle, és csatolni a kórlapokhoz. Ez a grafomániás nehezen gyógyul ki az írásból. Változtatnunk kell majd a terápián, nehogy elhatalmasodjon rajta az íráskényszer.

— Az öreg elit betegei — kommentálta Viki Tasnádinak. — Fontosak neki. Magas helyekről érdeklődnek irántuk. De személy szerint is a kedvencei.

— Ez valami ifjúkori rajongás?

— Maga nem tudja, doktor úr? Költő volt az öreg. Állítólag olyan rossz, hogy maga is belátta, nem terem számára babér.

— Talán úgy gondolta, mint elmegyógyász többet tehet értük. A tapasztalat azt mutatja, a legjobbak, a zseniálisak bomlanak meg leginkább.

— Azt beszélük, fűtötte a becsvágy, hogy művész legyen, híres legyen, egyszer irodalomtörténet legyen, de nem futotta a tehetségéből.

— Szorgalommal, gyakorlással azért mégis vitte volna valamire. A harmadrang sem szégyen, ha gondolat párosul hozzá, felröpít egy-egy ötletet.

— Ugyan már, doktor úr, azt hiszi, Fékon beérte volna ennyivel?

— Mit tud négyükről? Még nem kezeltem őket.

— Nem is fogja. Az öreg senkit nem enged a közelükbe. A színész visszatérő vendégünk. Időnként elborul. Hosszabb-rövidebb normál periódus után mind súlyosabb mániákus depresszió. Félünk, hogy ha legközelebb behozzák, nem engedhetjük ki többé. Színházak versengenek érte, és mentek tönkre miatta. Hol ő mondott fel, hol neki mondtak fel. Hol ő csinált bolondot másokból, hol belőle csináltak.

— A filozófus régi lakónk. Valamikor az 50-es években költöztették ide. Akkor még épeszű volt. Csak hogy nem bocsájtották meg neki, hogy materialista létére templomba jár és keresztet vet. Itt aztán teljesen bedilizett.

— A festő, ha hinni lehet a pletykának, rendkívüli tehetség. Nem tud befutni, hivatalosan nem támogatják, hadakozik mindenkivel, most már az életével is. Azt mondják, absztrakt, méghozzá olyan, ami nálunk nem kell. Egy magyar Kandinszkij. Maga tudja, ki az?

— Hallottam róla. Négyzeteket meg köröket rajzol, aztán a szivárvány minden színére befesti őket.

— Szóval ez egy olyan. Pocsék állapotban van, önmagára is veszélyes. Fékon megfestette magát vele. Azt mondta, az utókornak, és nevetett.

— És az újságíró?

— Új beteg. Az öreg „tipikus lázadónak” nevezi, agresszív, indulatos. Csak az igazság érdekli mindenütt. Egyik laptól a másikhoz helyezgették, méghozzá jobbnál jobb beosztásba, aztán belefáradt, feladta, és bekéredzkedett Fékonhoz kosztra, kvártélyra. De itt sem nyugszik, ki akarja deríteni az igazságot Fékon dolgairól.

Fékon intett nekik:

— Jöjjenek közelebb, kérem. Most már jöhetnek.

Tasnádi és Viki nővér odabaktattak.

— Beszéljük meg a terápiát. A színésznek meg a filozófusunknak továbbra is nyugtatót adunk. A festőt mától altatjuk pár napig. Az újságíró pedig, ha sokat ugrál és szemtelenkedik, megsokkoljuk. Hármas — szólt az ápolónak —, holnapra hozza rendbe a készüléket. Tasnádi doktor, magának mi a véleménye?

Tasnádi hümmögött.

— Köszönöm az egyetértését, kollégám — veregette meg Fékon Tasnádi vállát. — Azt hiszem, mi meg fogjuk érteni egymást.

Fékon most ismét szembefordult a sorfállal:

— Van valakinek panasza, jelenteni valója?

A kérdést egyöntetű csend fogadta. Csak az újságíró jegyezte meg halkan a sor végén:

— Majd lesz, ne féljen!

Fékon úgy tett, mintha nem hallotta volna.

— Akkor köszönöm a megjelenést, uraim. A viszontlátásra!

— Viszontlátásra, főorvos úr! — zúgott végig a folyosón.

— Mindenki a termébe! — kiáltotta az Egyes.

— Gyerünk a szobákba! — toldotta meg Kettes.

— Hozom a zubbonyt, ha akadékoskodtok. Ti félnőtások, ti... — rivallt rájuk Hármas.

Fékon és kísérete elindult visszafelé. Fékon Tasnádíba karolt:

— Tudja, kollégám, ez a munka áldozatokkal jár. Sokszor kell önmagunk ellenére cselekednünk. A beteget nem szabad sajnálni, a beteget kezelni kell. A legveszedelmesebbek a kényszerképzetésesek, akik valakinek képzelik magukat, megteveszti őket a művészetük, a tehetségük és előbb-utóbb romlásba viszi belső Én-jüket. A tudatalatti érzékeny világ nem bírja a tartós feszültségeket...

— Mit tehetünk mi, főorvos úr? — kérdezte Tasnádi.

— Hogy megmentjük az embert, ki kell gyógyítanunk mániáiból.

A folyosófordulóban megálltak. Fékon kezét nyújtott:

— A másodikra ma nem megyek fel. A többit intézzék el maguk.

Amint kettesben fölfelé mentek a lépcsőn, Tasnádi elgondolkodott. A saját helyzetét mérlegelte: mire viheti itt? Mindenki sikerekre vágyik, karrierről álmodik, hogy egyszer csak befut, jelentős személyiséggé tornássa magát. Ő éppen ezért választotta ezt a szakmát: fehér folt még mindig az orvostudományban, itt mindenki zsebében hordja a marsallbotot, bárkiből lehet főorvos, neves pszichológus, analízátor. Annyi a megismerni, felfedezni való, olyan mérhetetlenül bonyolult az emberi lélek és oly végtelenül összetett az élet, hogy talán sohasem jutunk el végső megoldásokig, biztos eredményekig. Ez nem sebészet: ott ki kell vágni, metszeni, varrni valamit, ott a baj, a test kínálja magát. Ott minden körülírható, határolható. A lélek azonban sokkal szemérmesebb. Nem nyitja magát. S feltárni sem lehet bonckéssel, szikével, röntgenkészülékkel. A lélekhez kevés érteni, érezni kell, mint a zenét. Ráhangolódni, ellesni a titkát, kikémleni rezdüléseit. A lelket védelmezni kell, mert ez a legértékesebb az emberben. Mert a lélek tulajdonképpen egy a szeretettel. De vajon Fékon mellett megteheti-e? Dolgozhat-e úgy, hogyan szeretne? Végezheti-e a munkáját a saját elve és meggyőződése szerint?

Tasnádi tele volt kérdéssel, kétellyel. Viki nővér riasztotta fel:

— Csak azt tudnám, mit csinál most az öreg...

Felértek a másodikra. A betegek már felsorakoztak a folyosó hosszában.

— Raport! — kiáltotta az egyik ápoló.

Fékon doktor bezárkózott a szobájába. Kinyitotta az ablakot, friss szél csapta meg, a jegenyefák lehelete. Egy ideig a kórház kertjében sétáló betegeket figyelte, elmélázott az üde zöld fákon, bokrokon, a pázsit egyenletes futball-szőnyegén pihent a tekintete. A jó gazda elégedett mosolya játszott az arcán. Egyet bölintott a rendületlen jegenyék felé, egyet a betegek felé, akik észrevették őt az ablakban, majd becsukta az ablakot. Összecsapta tenyerét, mint akit hirtelen nagy öröm ért, privát szerencse. Levetette köpenyét, fogasra akasztotta és közben dúdolni kezdett. Egy futó sláger: „Gyere velem ibolyát szedni...” Szekrényéből üveget vett elő, és töltött magának az aranyárga folyadékából. Aztán leült zömök, kistestű íróasztala mögé, kinyitotta kulcsra zárt fiókját és finom, metszett papírlapokat szedett elő. Apró vázában gyűjtötte tollait, ceruzáit. Válogatott közöttük. Végül kivett egyet és maga elé rakta. Szemlét tartott: papír, toll, pohár. Minden előkészítve. Először a pohár után nyúlt. Néhány kortyot ivott kedvenc whisky-jéből, majd óvatosan visszahelyezte az asztalra. Ezután tollat fogott, és végigszántott a papíron.

Verset írt.